

Konstailematon maailmankaikkeus

Tapio Markkanen

Heikki Oja: Maailmankaikkeus 2000 – uusi tähtitieteen vuosikirja. Tähtitieteellinen yhdistys Ursa 1999, 176 s. nid. 97,-

Tähtitieteen taitava ja kokenut yleistajuistaja dosentti Heikki Oja tarkastelee uudessa kirjassaan tähtitieteen eri alueiden viimeaikaista kehitystä. Kun tähtitiede ja avaruustutkimus ovat jo pitkään edistyneet huimaa vauhtia, aineistosta ei todellakaan ole pulaa. Siitä huolimatta Oja on onnistunut pitämään langat käsissään ja antamaan hallitun kokonaiskuvan. Hänen tyyliinsä on konstailematonta, selkeää ja sujuvaa.

Kirja on uuden aikakauden teos myös siinä mielessä, että siinä annetaan eri aiheiden yhteydessä tietoverkko-osoitteita, joiden avulla lukija voi hakea lisätietoja ja päivittä tietonsa.

Johdannon jälkeen esitellään kesästä 1998 seuraavaan eli kirjan julkaisemisaikaan ulottuneen vuoden aikana satuja tähtitieteellisten kohteiden upeimpia kuvia. Niistä käy selvästi ilmi havaintotekniikan edistyminen, näkyviin saatujen yksityiskohtien määrä on häkellyttävä.

Kirjan seuraavaa jaksoa kuvaillaan tähtitieteen ajankohtaiseksi peruspaketiksi. Sen aluksi esitellään uusia tutkimushankkeita, erityisesti havaintolaitteita ja –ohjelmia, niin maanpäällisiä kuin avaruudessa toimeenpantuja. Oja kiinnittää huomiota uuden sukupolven jättiläiskaukoputkien esiinmarssiin ja selittää sen ymmärrettävästi. Pari viime vuosikymmentä olivat erityisesti ilmaisimien ja uusien havaintotekniikoiden voimakkaan kehityksen aikaa. Se merkitsi, että vanhoista kaukoputkista saatiin uusin menetelmin ja apuvälinein monin veroin enemmän irti kuin aikaisemmin. Mahdollisuudet on kuitenkin jo käytetty täysin hyväksi, ja kun nyt halutaan kurottaa entistä kauemmas ja nähdä yksityiskohtaisemmin, on ainoa keino taas kasvattaa kaukoputken objektiivin pinta-alaa. Niinpä maapallon parhaille observatorion paikoille kohoaa parhaillaan useita teleskooppeja, joiden objektiivipeilit ovat läpimitaltaan kymmenen metrin luokkaa.

Havaintovälineiden ja –menetelmien jälkeen Oja antaa tähtitieteen pikakurssin, jossa erilaiset kohteet, niiden rakenne ja kehitys esitellään aurinkokunnasta galakseihin ja koko maailmankaikkeuteen. Selostuksen rakenne on perinteinen, asiatietoja tarjotaan runsaasti. Esitys on kuitenkin sujuvaa ja kokonaiskuva muodostuu selkeästi detaljeihin hukkumatta. Joissakin kohdissa sujuvuuden vaatimukselle on ehkä annettu periksi täsmällisyyden kustannuksella ja muutamin paikoin vaikuttaa, kuin työssä olisi tullut kiire. Kun ottaa kirjan luonteen huomioon, se ei hämmästytä. Jälki on silti varsin luotettavaa.

Kirjan päättää hauska tähtitieteen kronikka, joka ulottuu keväästä 1998 seuraavaan. Sen parissa voi elää uudelleen uutiset, joita on todellakin tullut lähes päivittäin. Viimeisenä on vuosien 1999 ja 2000 kalenterit ja lyhyt katsaus odotettavissa oleviin tähtitieteen merkkitapahtumiin sekä hakemisto.

